

**נטילת ידיים לשחרית
פניני הלכה – תפילת נשים - פרק ה**

א – נטילת ידיים של שחרית

מצוות נטילת ידיים בשחרית זו תקנת חכמים. בנוסף לנטילה יש לברך: "ברוך אתה ה' וצווננו על נטילת ידיים".

למה דווקא את הידיים?

הידיים הם האיבר, שבו אדם פועל בעולם. באמצעותן הוא עושה הכל- לוקח ומקבל, נושא ונותן, משתמש בחפציו השונים ומטפל בגופו. מכיוון שהם האיבר הכי עסוק בענייני העולם הזה, לכן הם מתלכלכות, מזדהמות ונטמאות. בזמן שאנו רוצים לעסוק בקדושה יש ליטול אותם, כדי לקדשן.

חכמים נחלקו מהמטרת הנטילה של הידיים בשחרית?

הרא"ש - רבינו אשר

ידיים עסקניות ולכן במשך הלילה הם נוגעות במקומות המכוסים שבגוף. יש לטהרן לקראת תפילת שחרית.

הכנה לתפילה

רשב"א -

אדם כאילו נברא כל בוקר מחדש. בלילה הוא ישן ומוסר נשמתו לבוראו. בבוקר הוא קם עם כוחות מחדשים. ריאה מחדשת זו יש לקדשה ולייחד אותה לעבודת ה' על ידי נטילת הידיים.

הכנה והתקדשות לתפילה ולעבודת ה' של כל היום

הגבלות – נגיעה באיברים ובמאכלים.

- א. לפני הנטילה אסור לגעת בידיו בפה, בחוטם, בעין ובאוזן, מפני שרוח-רעה השורה על הידיים יכולה להזיק לאיברים אלה. יש שמפרשים, שהנזק הוא לכוחות הרוחניים שבאדם; שאם יגע בעין ובאוזן לפני הנטילה, כוחות הראייה והשמיעה הפנימיים שלו ייפגעו, ויהיה באותו יום כעיוור וחרש בענייני התורה והאמונה.
- אם יגע בפה ובחוטם, יפגע בכוח הרוחני של האכילה וההרחה.
- ב. צריך להיזהר שלא לנגוע באוכל או משקה לפני הנטילה.

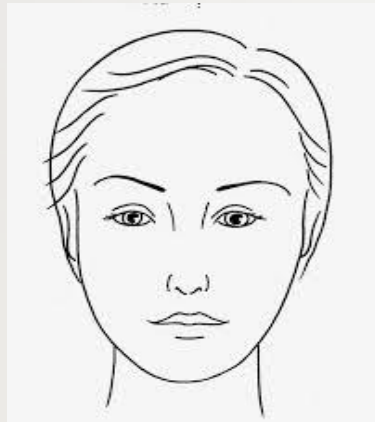
טעם נוסף על פי הקבלה

בזמן שינה בלילה האדם דומם ללא מחשבה ומעשה, ואז כל אדם טועם טעם של מיתה, ולכן שורה עליו רוח של טומאה.

המעלה של האדם באה לידי ביטוי: ביכולת לחשוב, להרגיש ולפעול, למען תיקונו של עולם.

בשינה אדם מאבד את הצלם האלוקי שבו, כי הוא חדל מעשייה ומחשיבה ואז רוח הטומאה שורה עליו.

בעת קימתו התודעה חוזרת ורוח הטומאה מסתלקת ונשארת בקצה, דהיינו בידיים ועל ידי נטילת הידיים היא מסתלקת לחלוטין.

אופן הנטילה:

נוטלים שלוש פעמים לסירוגין.
 קודם נוטלים את יד ימין,
 ואחר כך את שמאל,
 וחוזר חלילה סך הכל שלוש פעמים.

מקדימים בסדר הנטילה את יד ימין
 הרומזת למידת החסד

זמן הנטילה והגבלות הליכה.

א. נטילת ידיים סמוך לקימה.

ב. אסור ללכת ארבע אמות(כשניים וחצי מטרים) בבית ללא

נטילה. יש מקלים כל הבית נחשב לארבע אמות.

לשיטה הראשונה מכינים מים לפני השינה, ולהניחם ליד

המיטה.

לשיטה השנייה אין צורך להכין מים. אפשר לקום וליטול

בכל מקום בבית.

המנהג הרווח ללכת יותר מארבע אמות לפני הנטילה. אולם גם לפי המקילים נוהגים להקפיד בכל מה שנזכר בתלמוד, היינו ליטול ידיים שלוש פעמים, ולא לנגוע בפתחי הגוף לפני הנטילה.

רוח רעה היום :

יש אומרים, שרוח-רעה זו בטלה מהעולם ואינה מצויה היום.

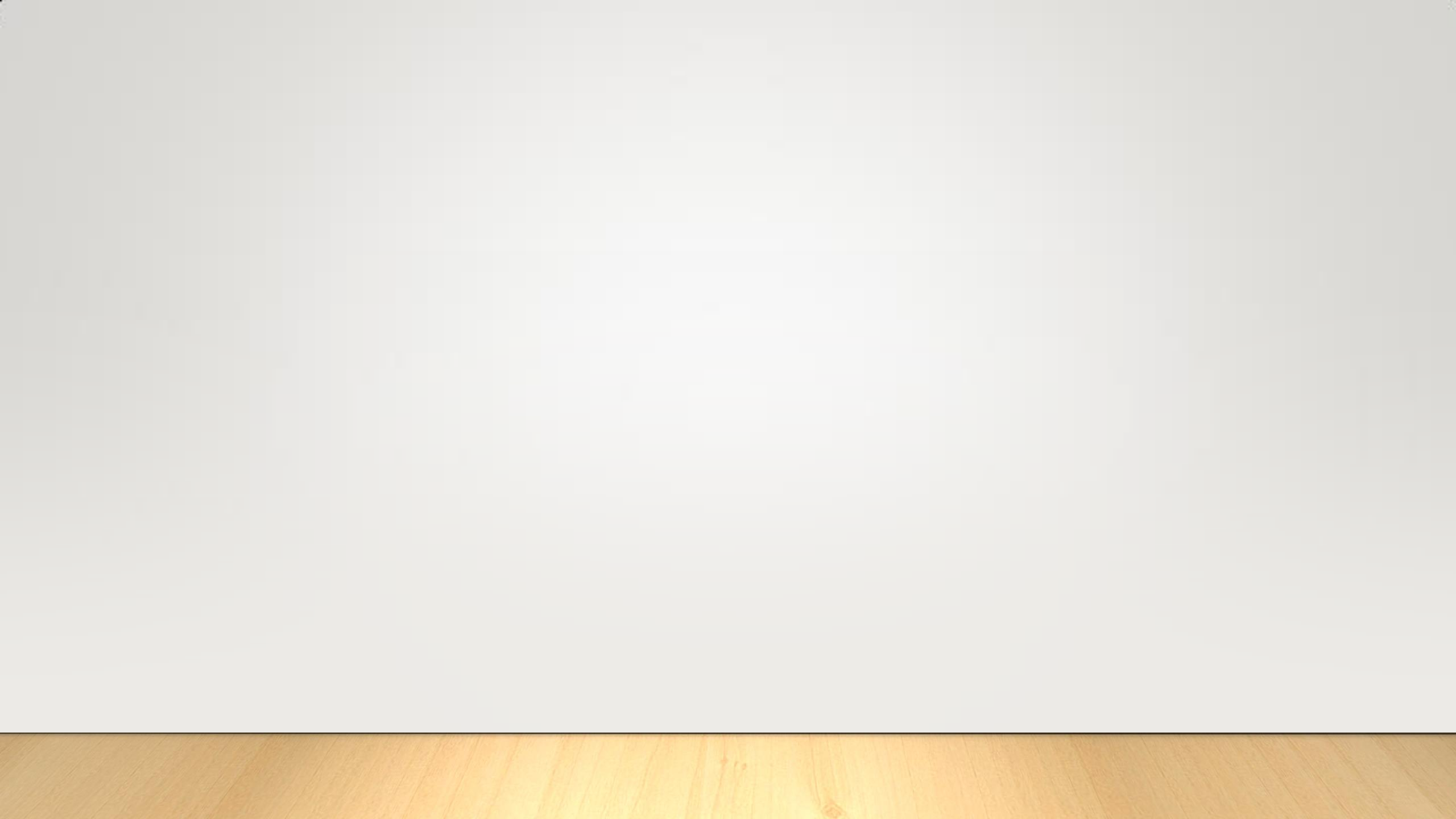
מהו ההבדל בין הדורות?

בדורות הראשונים **הכח הנפשי, המיסטי**, היה חזק. הדבר התבטא מצד אחד ביכולת להגיע להישגים גבוהים

ועמוקים יותר מבחינה נפשית ורוחנית, כמו לנבואה; ומאידך, בכל מיני כישופים ורוחות טומאה.

במשך הזמן, **הכוח השכלי** תפס את המקום המרכזי על חשבון הכוחות הנפשיים, ויחד עם הפסקת הנבואה גם

רוחות הטומאה נחלשו ונעלמו, ובמקומן יש רוחות רעות של דעות שקריות ומזויפות.

”מברך ועובר לעשייתו”.

הסבר : בכל מצווה מברכים ואח”כ עושים את המצווה.
בברכת “על נטילת ידיים” הדין שונה הרי נוטלים ואח”כ מברכים .
נימוק : משום שאין ראוי לברך את הברכה בעוד שהידיים אינן נקיות, ולכן הברכה נדחית עד לאחר הנטילה. ומיד לאחר הנטילה, עוד לפני ניגוב הידיים, יש לומר את הברכה.

ד – זמן ברכת על נטילת ידיים

זמן הברכה ?

נכון לברך מיד לאחר הנטילה ולפני הניגוב.
הלכה למעשה :
כאשר קמים מן השינה ונוטלים ידיים לאחר ההתפנות אין לברך.
יש ליטול ידיים סמוך לתפילה ואז לברך ואחר כך לנגב. אדם שאינו צריך להתפנות יוכל לברך על הנטילה הראשונה.
עדיף שלא תהיה הפסקה בין נטילת ידיים לתפילה, ולכן יש לברך את ברכות השחר לאחר הנטילה.
וזאת בתנאי שקמו אחר חצות הלילה.
אדם שקם לפני חצות הלילה לא יברך לא על נטילת ידיים ולא יברך ברכות השחר.

ה. נטילת ידיים שלוש פעמים לאחר שינה ביום

נצרף את שני הגורמים:

א. **שינת קבע (לפחות חצי שעה) בלילה**, הרוח-הרעה שורה במלוא תוקפה, וצריך מיד אחר הקימה להזדרז ליטול את הידיים שלוש פעמים, ולא לנגוע לפני כן בפתחי הגוף ובמאכלים.

ב. **אדם הישן שינת קבע ביום**, ראוי שיחמיר ויטול ידיים שלוש פעמים לסירוגין, אבל אין צורך להזדרז בזה, ואין איסור לנגוע לפני כן בפתחי הגוף.

ג. **מי שנשאר ער כל הלילה**, כשיעלה השחר, טוב שיטול את ידיו שלוש פעמים.

ד. **מי שכבר קם באמצע הלילה ומיד נטל** את ידיו שלוש פעמים, טוב שיחזור ויטול את ידיו שלוש פעמים לסירוגין אחר שיעלה השחר, כי אולי עצם הלילה וסיומו גורם לרוח רעה

מדוע הרוח הרעה שורה?

אפשר אולי, לומר, בגלל שאדם ישן וכל התודעה שלו מסתלקת והוא כמת שאינו יכול לפעול.

לכן נוכל לומר שאדם שישן ביום, כן צריך ליטול ידיו לאחר שמתעורר על מנת לסלק את הרוח הרעה.

או שאולי אפשר לומר, שהרוח הרעה שורה בגלל הלילה החשוך, שאז העולם עוצר את פעולתו, ולכן גם מי שער כל הלילה צריך ליטול ידיו.

קימה בלילה לצורכים אישיים

הקמה באמצע הלילה משנתה **כדי לשתות דבר מה**, לכתחילה טוב שתיטול את ידיה שלוש פעמים ללא ברכה, ואח"כ תברך "שהכל" ותשתה.

הקמה משנתה **כדי להתפנות**, טוב שתיטול תחילה את ידיה שלוש פעמים, כדי שתוכל לנגוע בפתחי גופה בלא חשש. ואחר שתתפנה תרחץ את ידיה כדי לברך "אשר יצר".
ואם תרצה, תוכל לסמוך על דעת הסוברים, שרק אחר הקימה בבוקר צריך ליטול ידיים שלוש פעמים, ובאמצע הלילה תתפנה בלא ליטול ידיים תחילה. אבל אחר שתתפנה תרחץ את ידיה כדי לברך "אשר יצר".

קימה בלילה לצורך טיפול בתינוק

אם הקמה בלילה, **כדי לכסות את בנה או לתת מוצץ בפיו**, אינה חייבת ליטול ידיים לפני כן. ותיזהר לא לגעת בידיים בפיו או באחד מפתחי גופו.

אם הקמה **כדי להכין לו אוכל, או להחליף לו חיתול**, רצוי שתיטול ידיים, כדי שלא תיגע במאכלים או באחד מפתחי גופו בידיים לא נטולות.

אם הקמה בלילה **להניק את בנה**, רצוי שתיטול ידיים לפני כן. ואם קשה לה מאוד ללכת ליטול ידיים, רשאית לסמוך על דעות המקילים שאינם מחייבים נטילה לקמים באמצע הלילה

לכל הדעות, **אין לברך על נטילה שבאמצע הלילה**, שהרי מטרת הנטילה להכין אותנו לקראת התפילה ולקראת היום החדש.

ח – מאכלים שנגעו בהם לפני הנטילה

מאכלים שנגעו בהם ללא נטילה:

אם יהודי שלא נטל את ידיו נגע בדברי מאכל, אם נגע במאכלים יבשים כדוגמת פירות שאפשר לשוטפם, ידיחס במים שלוש פעמים.

אם נגע בטעות במשקים או במאכלים שיתקלקלו בשטיפה, יש שהחמירו לזורקם מפני רוח-רעה ששורה עליהם, אבל לדעת רוב הפוסקים, גם מאכלים שלא ניתן לשוטפם מותרים באכילה.

ראשית, מפני שלדעת רוב הפוסקים, אין בכוחה של הרוח-הרעה שעל הידיים לפגום את המאכלים ואמנם לגבי משקה חריף כשיכר, ישנם פוסקים שמחמירים, מפני חשש היזק.

שנית, אותה רוח-רעה בטלה מהעולם, ואין לחוש להיזקה. ולכן אין לזרוק ולהשחית את המאכלים שנגעו בהם בידיים לא נטולות.

קניית מוצרי אוכל ממקום שנגעו בהם ללא נטילה.

מותר לכתחילה לקנות לחם ושאר מאכלים שמונחים על מדף בחנות, אע"פ שיש חשש שמא נגעו בהם יהודים שלא נטלו את ידיהם שחרית. רוב הפוסקים:

אין המאכלים נפסלים בנגיעה של ידיים לא נטולות. בנוסף ישנו ספק אם אכן אדם שלא נטל את ידיו שחרית נגע במאכלים הללו.

ועוד כמעט כל האנשים רגילים לשטוף את ידיהם בבוקר ואפילו יש סוברים ששטיפה אחת מספיקה.

גיל חינוך •

- **ציצית**: בן 9 (מגן אברהם סימן טז); ; בן 6-7, לפי חריפותו (ב"ד, אורח חיים טז; ; בן איש חי, לך לך)
- **ברכת המזון**: בן 9-10, (מגן אברהם קצט)
- **קידוש**: בן 6-7, לפי חריפותו (משנה ברורה רסט); ; 5-6 (פרי מגדים רסט; שמירת שבת כהלכתה א, פרק מח, סעיף ט)
- **קריאת שמע**: בן 6-7, לפי חריפותו (משנה ברורה ע, ו)
- **לולב ואתרוג**: 6 (ט"ז, אורח חיים תרנו; שו"ת חתם סופר סימן צט)
- **ארבע כוסות**: 5-6 (חוק יעקב תעב)

קטנים ילדים שלא הגיעו לגיל מצוות חלק מגדולי האחרונים, יש להקפיד שגם הילדים הקטנים יטלו את ידיהם בבוקר. ואע"פ שעדיין לא הגיעו לגיל חינוך, כיוון שהם נוגעים במאכלים וכדי שלא יפגמו את המאכלים ברוח-רעה .

יש נוהגים מנהג חסידות, ליטול ידי תינוקות אפילו בני יומם, שעל ידי כך מגדלים אותם בקדושה ובטהרה.

למעשה רבים נהגו שלא להקפיד על התינוקות שיטלו את ידיהם שלוש פעמים לאחר קימתם מהשינה, כי לדעת כמה מגדולי האחרונים, אותה רוח-רעה שורה על הידיים רק מגיל שתים עשרה לבנות ושלוש עשרה לבנים.

לסיכום, מצווה להרגיל את הילדים מגיל חינוך(כאשר מתחילים ללכת) ליטול ידיהם שלוש פעמים אחר השינה, וחובה ליטול מגיל מצוות. היינו שתים עשרה לנקבה ושלוש עשרה לזכר. ויש מחמירים ליטול את ידי התינוקות משעה שהם נוגעים באוכל. ויש יחידים שמהדרים ליטול את ידי התינוקות משעת ברית המילה או אף משעת לידתם, שכבר אז מתחילה להתגלות בהם הקדושה שבסגולת ישראל